

ATATÜRK'ÜN ANTALYA ZİYARETLERİ¹

Arş. Gör. Dr. Recep ARSLAN

Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

receparslan@karabuk.edu.tr

ÖZET

Atatürk, yapılan inkılapların ne ölçüde benimsendiğini ve yurdun genel ahvalini yerinde görmek için zaman zaman Anadolu seyahatlerine çıkmıştır. Bu amaçla Antalya'yı ilk olarak 6 Mart 1930'da ziyaret etmiştir. Atatürk, Antalya'ya ikinci ziyaretini 10 Şubat 1931'de günübirlik olarak gerçekleştirmiştir. Gazi, üçüncü ziyaretini denizyolu vasıtası ile gerçekleştirmiştir. 18 Şubat 1935'te Ege Vapuru ile Alanya'ya gelen Atatürk, buradan Antalya'ya geçmiştir. Atatürk'ün bu ziyaretleri halkı derinden etkilemiş ve Atatürk'ün Antalya'ya ilk geldiği gün olan 6 Mart her yıl törenlerle anılmıştır. Atatürk'ün Antalya ziyaretlerinde konakladığı köşk, müze haline getirilmek maksadıyla 1984'te Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir. Yeni imar planı uygulaması nedeniyle cadde üzerinde kalan bu yapı, yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir. Bu bina günümüzde "Atatürk Evi ve Müzesi" olarak hizmet vermektedir. Bu çalışmanın hazırlanmasında ulusal gazetelerden ve tetkik eserlerden yararlanılmıştır. Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden doküman inceleme modeli ile oluşturulmuştur. Bu çalışmayla Atatürk'ün gezilerine dair incelemelere küçük de olsa bir katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Türkiye, Antalya, Gezi, Müze.

ATATURK VISIT'S TO ANTALYA

ABSTRACT

Atatürk has traveled to Anatolia from time to time in order to see the success of the reforms made and the general situation of the country. Atatürk visited Antalya for the first time on 6 March 1930 for this purpose. Atatürk made his second visit to Antalya on 10 February 1931 and this visit was daily. Gazi, made his third visit to Antalya by sea route. Atatürk first came to Alanya with Ege Vapuru on 18 February 1935 and passed to Antalya. These visits of Atatürk deeply affected the public and Atatürk's first visit to Antalya on 6 March is celebrated every year with ceremonies. The pavilion that Atatürk placed in his visit to Antalya was handed over to the Ministry of Culture to make it a museum in 1984. This structure has remained on the street due to the implementation of the new zoning plan and has been demolished and rebuilt. Today, this structure serves as "Atatürk House and Museum". In preparing this work, was benefited from national newspapers and audiovisual works. The research was based on document review model which is one of the qualitative research techniques. With this work was aimed to make a small contribution to the studies on Atatürk's trips.

Keywords: Atatürk, Turkey, Antalya, Visit, Museum.

¹ Bu çalışma, 5- 7 Mayıs 2018 tarihlerinde Antalya'da düzenlenmiş olan ASEAD III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Atatürk'ün Antalya Ziyaretleri" adlı bildirinin genişletilmesi suretiyle oluşturulmuştur.

GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet rejimi ve yapılan inkılapların ülkede ne ölçüde benimsendiğini görmek için zaman zaman yurt gezilerine çıkmıştır. Gazi, bu geziler kapsamında Antalya'yı da ziyaret etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Antalya'ya ilk olarak 6 Mart 1930'da gelmiş, sonrasında 10 Şubat 1931 ve 18 Şubat 1935 tarihlerinde iki defa daha Antalya'yı ziyaret etmiştir (Önder, 1975: 53- 56; Çankaya, 1985: 251, 252, 264, 317). Büyük bir özlem içinde olan Antalyalılar, 1930 yılı öncesinde Gazi'yi aralarında görmek istemişlerdir. Bu amaçla Atatürk'ün memleketlerini ziyaret etmesini sağlamak için Ankara'ya birkaç defa heyet göndermişler ve Atatürk de bu heyetlere ilk fırsatta Antalya'ya geleceği yönünde bilgi vermiştir. Sonunda Gazi'nin sözü yerine gelmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Mart 1930 başlarında İzmir'de olmasına karşılık, havaların soğuk seyretmesi nedeniyle Antalya'nın ılık ikliminde bir hafta kadar dinlenmeyi tasavvur etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk yanına Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ve bazı yakın arkadaşlarını da alarak 5 Mart 1930'da İzmir'den Antalya'ya hareket etmiştir (Önder, 1975: 53).

Dönemin Milliyet ve Cumhuriyet gibi gazeteleri Gazi'nin İzmir'den ayrılış tarihi olarak Mehmet Önder'in aktardığı 5 Mart 1930 tarihini doğrulamaktadır. Mustafa Kemal saat 11: 00'da Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ve diğer mutat kişilerle İzmir'den Antalya yönüne hareket etmiştir. İzmir'den ayrılırken uğurlama töreni pek parlak ve muhteşem olmuştur. Mustafa Kemal, yolculuğu sırasında Torbalı'da kahve içmiş, Aziziye'de çamlıkta yemek yemiştir. Halk, bütün hat güzergahında Gazi'yi coşku ile karşılamıştır. Halkın candan tezahüratında söz konusudur. Örneğin; Aydınlılar, 10 saat istasyonda Mustafa Kemal'in gelişini beklemişlerdir. Nihayet Gazi Aydın'a varmış ve halk tarafından Aydın'da emsalsiz bir sevinçle karşılanmıştır. Mustafa Kemal buradan Denizli'ye geçmiştir. Gazi ve beraberindeki heyet, saat 18: 30'da Denizli'ye varmıştır. Burada da Mustafa Kemal halk tarafından büyük tezahürat ile karşılanmış ve Gazi bir müddet Denizli'de zaman geçirdikten sonra Antalya'ya müteveccihen hareket etmiştir. Mustafa Kemal'in Antalya'ya teşrifi haberi şehirde büyük bir sevinç yaratmıştır. Halkın müşterek gayret ve faaliyetleri ile sokaklarda ve binalarda elektrik tesisatı yapılmış, muhtelif yerlerde karşılama noktaları kurulmuştur (Cumhuriyet, 6 Mart 1930: 1; Milliyet, 7 Mart 1930: 1). Antalya halkını büyük bir sevince boğan Atatürk'ün Antalya ziyaretlerinin anlatıldığı bu çalışmanın oluşturulmasında nitel araştırma tekniklerinden biri olan doküman inceleme modelinden yararlanılmıştır. Çalışmanın oluşturulmasında dönemin gazetelerinden ve tetkik eserlerden istifade edilmiştir. Bu çalışma ile Atatürk'ün yurt gezilerine yönelik yapılmış olan çalışmalara mütevazî oranda da olsa katkı sağlamak hedeflenmiştir.

1. ATATÜRK'ÜN 6 MART 1930 ZİYARETİ

Gazi, bu ilk Antalya ziyareti için Isparta üzerinden 6 Mart 1930 tarihinde saat 17: 05'te Antalya'ya ulaşmıştır. Gazi, bu ziyaretin hususi mahiyette olması nedeniyle, istikbal ve tezahürat istememiştir. Buna rağmen halk yollara çıkmış ve tezahüratları men etmek mümkün olmamıştır. Bütün şehir halkı Mustafa Kemal'i istikbale koşmuş, uzaklardan coşku içinde Mustafa Kemal Atatürk'ü karşılamışlardır. Telgrafhane önünde bekleyen kadın ve erkeklerden oluşan büyük bir kalabalık Gazi'nin otomobilini durdurmuş, iştihak ve tahassürlerini ihzar etmişlerdir. Mustafa Kemal, Yenikapı'da gayet iyi şekilde hazırlanmış olan köşklerine gitmiştir. Gazi, ziyaretinin ilk gününde köşkten dışarıya çıkmamıştır. Gazi, köşkün balkonundan halka seslenmiş ve halk da “yaşa” temennileri ile Mustafa Kemal'i alkışlamıştır. Atatürk'ün bu ziyareti ile Antalya'yı derin bir heyecan ve gurur sarmıştır. Yine, gece için büyük tezahürat hazırlıkları yapılmıştır (Cumhuriyet, 7 Mart 1930: 1; Akşam, 8 Mart 1930: 1).

7 Mart 1930'da Mustafa Kemal'e Antalya'nın kazaları halkının hissiyatını ve derin merbutiyetlerini arz etmek üzere Elmalı, Finike, Manavgat, Korkuteli kazalarından hususi heyetler gelmiştir. Diğer kazalardan da heyetler gelmeye devam etmiştir. Vilayet halkı, Mustafa Kemal'in Antalya'ya bu ilk ziyaretini büyük bir memnuniyetle karşılamıştır. Bu yüzden de Mustafa Kemal'in ikamet ettiği köşkün etrafı coşkun tezahüratta bulunan halk ile dolmuştur. Yine, civar köylüler de Gazi'yi görmek arzusu ile şehre gelmişlerdir. Mustafa Kemal, 7 Mart saat 17: 00 sularında şehrin etrafında otomobil ile bir geziye çıkmıştır. Bu sırada Mustafa Kemal buz fabrikasını ve Türk Ocağı'nı ziyaret etmiştir. Gazi, ocağın kütüphanesini, sinemasını ve diğer salonlarını gezmiştir. Bu sırada Antalya Türk Ocağı Reisi ocağın vaziyeti, faaliyeti ve binası hakkında izahat vermiştir. Halkın gönülden alkışları arasında Mustafa Kemal saat 18: 00'da köşklerine geri dönmüştür (Cumhuriyet, 8 Mart 1930: 1; Akşam, 9 Mart 1930: 1).

8 Mart'ta da Mustafa Kemal'in Antalya'da bulunuşu dolayısıyla büyük heyecan ve sevinç devam etmiştir. Mustafa Kemal'in kaldığı köşk, 8 Mart'ta da halk ile çepeçevre sarılmıştır. Gazi ve beraberindeki heyet 8 Mart'ta şehirde bir gezinti yapmış ve bu gezi sırasında halk, Mustafa Kemal'i görmekle büyük mutluluk yaşamıştır (Cumhuriyet, 9 Mart 1930: 1). Mustafa Kemal, 8 Mart saat 12: 00'da civarda pirinç ziraatı yapılan Mürsil Bey Çiftliği'ni ziyaret etmiştir. Deniz motorla tenezzühe uygun olmadığından Gazi limanda bulunan Rüstemiye Vapuru'na binmiş ve Antalya sahillerinde bir gezinti yapmıştır. Tenezzüh bir buçuk saat sürmüş ve Mustafa Kemal saat 19: 35'te rıhtıma çıkmıştır. Rıhtımda kayıkçı Mustafa isminde fakir bir çocuk 9 kişilik bir aile beslemek mecburiyetinde olduğundan Mustafa Kemal'den yardım rica etmiştir. Mustafa Kemal de çocuğa nakdi yardımda bulunmuş, ayrıca Kayıkçı Mustafa'ya bir ev sözü de vermiştir. Bu arada Mustafa Kemal'e refakat etmekte olan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Vilayet makamına gelerek devair rüesasını ve mülhakat mümessillerini kabul etmiştir. Mustafa Kemal ise tarihi yerleri gezmiştir (Cumhuriyet, 10 Mart 1930: 1; Akşam, 10 Mart 1930: 1). Öğle yemeğini açık havada bir ağacın altında yiyen Atatürk, Antalya'nın gezinti yerlerinden Rumkuş'a gitmiş, buradan denizi ve Beydağlarını seyretmiştir. Gazi, bu sırada ve “hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir” demiştir. Gazi “Rumkuş” adını beğenmemiş ve “Rumkuş” isminin “Erenkuş” olarak değiştirilmesini emretmiştir (Önder: 54; antalyakulturturizm.gov.tr).

Gazi, 9 Mart 1930 saat 12: 00 civarında Belkıs Harabelerini ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında Antalya Müze Müdürü Süleyman Fikri Erten, Mustafa Kemal'e harabeler hakkında bilgi vermiştir. Antalya tarihinde başlı başına bir fasıl teşkil eden Belkıs Harabeleri Mustafa Kemal'i çok alakadar etmiştir. Gazi, bu gezi esnasında Antalya tarihinin araştırılmasını buyurmuştur. Atatürk, Aspendos Antik Tiyatrosu'nu gezerken dünyadaki diğer antik tiyatroları ile karşılaştırma yapmış ve Antalya Müze Müdürü Fikri Bey'e "*Bu tiyatroyu restore ediniz, ama kapısına kilit vurmuyunuz. Burada temsiller veriniz, görüşler düzenleyiniz*" demiştir. 3 bin senelik mazisi olan bu harabeler filhakika tarih ve sanat nokta-i nazarında büyük ehemmiyete sahiptir. Mustafa Kemal, dönüş yolunda güzergâhtaki portakal bahçelerine uğrayarak bizzat meyve koparmış ve Antalya'nın benzersiz tabiatına karşı takdir ve tahassüslerini izhar buyurmuştur. İlkbaharın en tatlı ve muattar günlerini yaşayan Antalya emsalsiz iklimi ile Mustafa Kemal'i fevkalade memnun etmiştir. Mustafa Kemal'in saat 17'de şehre dönüşünde pek fevkalade tezahürat yapılmıştır. Gazi, yollara serpilmiş mektepliler ve halkın kesif safları arasından geçerken otomobillerine menekşe ve sümbül demetleri atılmıştır. Mektepliler, Mustafa Kemal'in kaldığı köşkün önünde geçit töreni yapmıştır. 9 Mart gecesi Kuskun Cephesi'nde spor sahasında milli oyunlar tertip edilmiştir (Cumhuriyet, 10 Mart 1930: 3; Akşam, 13 Mart 1930: 2).

Mustafa Kemal, 10 Mart'ta köşklerinde dinlenmiş ve dışarıya çıkmamıştır. Başkatip Tefvik ve Raşit Galip beyler Gazi'ye müzeden birkaç eser getirmişlerdir. Bunlardan birisi Ali Tarihi isminde ve Ali Paşa'nın el yazısı olan bin sayfalık mühim bir eserdir. Bu tarihin matbu yoktur. El yazması dört nüshadan birisi Antalya'da, birisi Roma'da, birisi Londra'da, birisi de İstanbul Askeri Müzesi'ndedir. Antalya Müzesi Müdürü Süleyman Fikri Efendi, Mustafa Kemal'e eser hakkında izahat arz etmiştir. Mustafa Kemal'e tetkik için takdim olunan eski kitaplardan en mühimleri el yazması iki Kur'an-ı Kerim'dir. Bunlardan ilki 552 Arabi senesinde yazılmış, harekesi konulmuş bir kitaptır. İkinci Kur'an-ı Kerim birebir Türkçeye çevirmedi. İfade tarzına nazaran İsfendiyar Oğullarına ait olduğu zannedilmektedir. Bu arada Mustafa Kemal arkadaşları ile tarihi değerlendirmelerde bulunmuş ve yazmakta oldukları tarih üzerine meşgul olmuştur. Gazi, Antalya tarihi ile ilgili hazırlanmakta olan kitabın ikinci cildinin basımı için yardım sözü vermiştir. Burada bahsedilen kitabın Süleyman Fikri Erten tarafından hazırlanan "*Antalya Vilayeti Tarihi*" adlı eser olması kuvvetle muhtemeldir (Cumhuriyet, 12 Mart 1930: 1, 3).

Atatürk'ün 11 Mart 1930 deniz yolu vasıtasıyla devam edeceği gezisinde program değişikliği olmuş ve kara yoluyla yapılacak yolculuğun dönüş hazırlıkları yapılmıştır. Mustafa Kemal beraberindeki heyet ile birlikte 12 Mart 1930'da saat 10: 35'te Antalya'dan Ankara'ya gitmek üzere hareket etmiştir. Mustafa Kemal; halk, mülki, askeri bütün teşkilatlar ve mektepler tarafından muazzam bir teşyi merasimi ile uğurlanmıştır. Mustafa Kemal'in Antalya ziyareti ile çok mutlu olan Antalya halkı Gazi'nin ayrılışı ile derin bir hüzne kapılmıştır. Mustafa Kemal öğle yemeğini Burdur'da yemeyi öngörmüştür. Mustafa Kemal'in hareketinden haberdar olan Burdurlular büyük istikbal merasimine hazırlanmıştır. Antalya'da çok güzel vakit geçiren Atatürk, ise bu ziyaretinin ardından 10 Şubat 1931'de kısa süreliğine de olsa tekrar Antalya'ya gelmiştir (antalyakulturturizm.gov.tr; Cumhuriyet, 13 Mart 1930: 1).

2. ATATÜRK'ÜN 10 ŞUBAT 1931 ZİYARETİ

Mustafa Kemal, yurt ziyaretleri kapsamında 7 Şubat 1931 tarihinde saat 16: 20'de Ege Vapuru ile İzmir'den Antalya'ya hareket etmiştir. Bu Gazi'nin Antalya'ya ikinci gelişidir. Atatürk, 8 Şubat'ı vapurda geçirmiş ve seyahatine devam etmiştir. Antalya'ya 10 Şubat 1931'de varılması planlanmıştır. Bu gezi sırasında Mustafa Kemal'in Antalya ve civarındaki halkın sorunlarını yakından tetkik ve tespit etmesi de öngörülmüştür (Cumhuriyet, 10 Şubat 1931: 1).

Ege Vapuru, 10 Şubat 1931'de Antalya Limanı'nın karşısına demirlemiş, Antalya Valisi başkanlığındaki bir heyet Ege Vapuru'na çıkarak Gazi'yi karşılamıştır. Ege Vapuru 11 Şubat 1931 sabahı Antalya Limanı'na yanaşmıştır. Atatürk, öğleden sonra motorla iskeleye çıkmış ve vapurun muvasalatından itibaren rıhtımda ve geçeceği yollarda biriken halk tarafından alkışlanmıştır. Mustafa Kemal doğruca Antalya Alay Karargahı'na giderek, vazifeler yaptırmak suretiyle askeri teftiş etmiş ve memnuniyetlerini kumandanlara beyan etmiştir. Mustafa Kemal kumandanların ellerini sıkarak buradan ayrılmış ve Antalya Hükümet Konağı'na giderek mahalli işlere dair Antalya Valisi ile görüşmüştür (Cumhuriyet, 11 Şubat 1931: 3; Önder, 1975: 54).

Mustafa Kemal, Antalya Hükümet Konağı'nın yanı sıra Antalya Belediyesi ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nı da ziyaret etmiştir. Gazi, Antalya Belediyesi ve Cumhuriyet Halk Fırkası mensupları ve Antalya azaları ile memleket işleri üzerine uzun bir müddet görüşmüştür. Belediyede konuşma mevzuunu seçimlerin yapılış şekli teşkil etmiştir. Fırkadaki görüşmelerde Antalya havalisinin iktisadi vaziyeti üzerine konuşulmuştur. Mustafa Kemal Antalya'nın ihraç ve ithal ettiği maddeler ve iktisadi münasebetlerde bulunduğu muhitler hakkında izahat almıştır. Gazi, esaslı bir zirai kredi ve satış kooperatifleri teşkil ederek müteferrik sermaye ve mesaiyi birleştirmek için müstahsillerin faaliyetlerini bu noktada teksif etmeleri lazım geldiğini ifade etmiştir. Mustafa Kemal saat 18: 00'da vapura binerek Silifke'ye gitmek üzere Taşucu Limanı'na hareket etmiştir (Cumhuriyet, 12 Şubat 1931: 1; Önder, 1975: 54).

3. ATATÜRK'ÜN 18 ŞUBAT 1935 ZİYARETİ

Atatürk'ün son Akdeniz gezisi Şubat 1935'te gerçekleşmiştir. Dokuz gün süren bu gezi sırasında Atatürk'ün yanında kız kardeşi Makbule Atadan, Bayan Nebile, Prof. Dr. Afet İnan, Fahrettin Altay, Nuri Conker, Cevat Abbas Gürer, Muhafız Komutanı Hakkı Tekçe, Yaver Celal Tolgay, Naşit Mengü ve Şükrü Özer vardı. Mustafa Kemal, Ege Vapuru ile 16 Şubat'ta İstanbul'dan hareket etmiş, 17 Şubat'ta Çeşme önlerinde saat 18: 00 civarında Zafer Torpidosu'na geçerek Antalya'ya doğru yollarına devam etmiştir. Bu seyahatte Zafer Torpidosu'na Adatepe Torpidosu da eşlik etmiştir. Gazi, 18 Şubat 1935 sabahı saat 7: 00 civarında Alanya'ya gelmiştir (Akşam, 19 Şubat 1935: 2; Kocatürk, 1973: 367; Önder, 1975: 54, 55). Gazi, 18 Şubat sabahı saat 08:30'da Alanya'da iskeleye çıkmış ve bu sürpriz ziyaret karşısında Alanya Liman Reisi şaşırıp kalmıştır. Zira, Mustafa Kemal'in geleceğinden kimsenin haberi yoktur. Gazi'nin gelişi hemen Alanya Kaymakamı'na duyurulmuş ve bunun üzerine kaymakam iskeleye gelmiştir. Atatürk, iskeleye gelen kaymakama nerede dinlenebileceklerini sormuş ve kaymakam da Alanya Halk Fırkası'nın odalarının hazır olduğunu belirtmiş, fakat buraya ulaşımın araba ile değil atla sağlanabileceğini belirtmiştir.

Atatürk, bu duruma çok sinirlenmiş ve derhal gemiye dönmüş ve süvariye Antalya'ya doğru seyretmesi emrini vermiştir (Önder, 1975: 55).

Mustafa Kemal, 18 Şubat 1935 tarihinde saat 14: 30'da Antalya'ya gelmiştir. O günlerde Antalya'da bulunan Meclis Reisi General Kazım Özalp'ın yanı sıra Antalya Valisi ve bütün halk Atatürk'ü karşılamıştır. Şehir baştan başa donanmıştır. Halk sonsuz sevinç içindeyken, Atatürk fayton ile iskeleden ayrılarak doğruca köşküne gitmiştir. Gece bir fener alayı yapılmıştır. Ege Vapuru da saat 19'da Antalya Limanı'na gelmiştir. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya da akşama doğru saat 17:00'da karayolu vasıtası ile Ankara'dan Antalya'ya gelmiştir. Gazi, beraberindeki Şükrü Kaya ile Erenkuş'u ziyaret etmiştir. Geceyi Antalya'da köşte geçiren Gazi, ertesi gün 19 Şubat 1935'te Antalya'da gezmiştir. Antalyalılar, akşama kadar Mustafa Kemal'i yalnız bırakmamışlardır. Gazi'nin gittiği her yerde coşkulu gösteriler yapılmıştır (Akşam, 19 Şubat 1935: 2; Kocatürk, 1973: 367; Önder, 1975: 55). Mustafa Kemal ve Dahiliye Vekili Şükrü Kaya 19 Şubat 1935 tarihinde saat 19: 30'da Ege Vapuru vasıtasıyla Antalya'dan ayrılmıştır (Akşam, 20 Şubat 1935: 2). Mustafa Kemal Antalya'dan Ege Vapuru vasıtası ile önce Taşucu Limanı'ndan Mersin'e, buradan da Marmaris'e gitmiş ve 25 Şubat 1935 tarihinde İstanbul'a dönmüştür. (Kocatürk, 1973: 367). Atatürk'ün bu ziyaretlerinden geriye kalan önemli değerlerden biri, Gazi'nin bu ziyaretlerde konakladığı köşktür.

Atatürk'e Antalyalılar tarafından armağan edilen ve Gazi'nin Antalya ziyaretlerinde konakladığı köşk, Gazi'nin vefatından sonra Antalya İl Özel İdaresi'ne geçmiş, 1939'dan itibaren Akşam Kız Sanat Okulu ve Kız Enstitüsü Binası olarak kullanılmıştır. 1975'li yıllarda ise Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından kullanılmıştır. Bu köşk, müze yapılarak Gazi'nin anılarının yaşatılması için 1984'de Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir. Bina, şehrin yeniden yapılandırılması sırasında yıkılmış, aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Yapılan yeni bina günümüzde "*Atatürk Evi ve Müzesi*" olarak hizmet sunmaktadır (Önder, 1975: 55- 56; Türk Akdeniz, İkinci Kanun 1941: 3).

Diğer taraftan Atatürk'ün Antalya'ya ilk gelişinin yıl dönümleri her yıl törenle kutlanmıştır. Örneğin; 1938 yılında Atatürk'ün Antalya'yı ziyaretinin yıl dönümünde Antalya Halkevi'nde hazırlıklar yapılmıştır. Akabinde yapılan törenlere halkın her kesiminden katılım olmuştur. Atatürk'ün Antalya'ya ilk gelişinin yıl dönümü İstiklal Marşı'nın okunması ile başlamıştır. Törende Antalya Piyade Alayı'ndan bir komutan Atatürk'ün büyük dehasının en parlak tecellilerini arz eden Çanakkale Muharebesi'nin ve İstiklal Savaşı'nın kahramanlıklarını anlatmıştır. Komutanın savaş dönemini canlı bir şekilde anlatması salonda büyük etki yaratmıştır. Komutanın ardından Antalya CHP Merkez İlçe Yönetim Kurulu Başkanı Enver Akcan, milli inkılabın her safhasında yer alan Atatürk'ü tahlil eden bir konferans vermiştir. Saat 15: 00'da Antalya Halkevi'nde bir tören yapılmıştır. Akşama kadar Antalya'da şenlik ve Atatürk'e tezahürat devam etmiştir. Gece ise Antalya Halkevi'nde bir konser verilmiştir. Gece askerler, öğrenciler ve halkın katılımı ile fener alayı düzenlenmiştir. Şehir; ışıklar, bayraklar ve yeşilliklerle donatılmıştır. Sokaklar, Atatürk'e sevgi gösterisinde bulunan insanların sesleri ile inlemişlerdir. Meydanlarda milli havalar söylenmiş ve mili danslar yapılmıştır. (Türk Akdeniz, Nisan 1938: 1). Atatürk'ün Antalya'yı ziyaretinin yıl dönümleri benzer şekilde ve aynı coşku ile günümüze kadar kutlanmıştır.

SONUÇ

Atatürk Antalya'yı 6 Mart 1930, 10 Şubat 1931 ve 18 Şubat 1935 tarihlerinde olmak üzere üç defa ziyaret etmiştir. Her bir gezinin düzenleniş amacı farklı olmakla beraber Gazi, Antalya'da aynı zamanda tatil de geçirmiştir. Dolayısıyla günümüzün önemli bir turizm merkezi olan yörenin ilk önemli misafirlerinden biri Atatürk olarak kabul edilebilir. Gazi, o dönemden Antalya'nın parlak geleceğini görmüş ve “hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir” demiştir. Gazi Antalya ziyaretleri ile bu güzel şehri gezmekle kalmamıştır. Sosyal, ekonomik ve siyasi alanda atılan adımların da nabzını da tutmuştur. Ayrıca halkın dertlerini de dinleyerek toplumun kendisine olan sevgisinin artmasını sağlamıştır. Atatürk'ün Antalya ziyaretinde öne çıkan iki husus vardır. Bunlardan birisi Atatürk'ün kendinden yardım talep eden bir çocuğa yardım elini uzatmasıdır. Diğer önemli bir hadise de Gazi'nin Antalya'da köşkünde konaklarken ilgilendiği ve incelediği üç eserden ikisini Kur'an-ı Kerim olmasıdır. Bu örnekler, Atatürk'ün yapmış olduğu yurt gezilerinde sosyal, kültürel ve dini konular ile yakından ilgilendiğini göstermektedir. Büyük önderin Ruhu Şad olsun...

KAYNAKÇA

Tetkik Eserler

Çankaya, H. (1985). *Atatürk'ün Hayatı, Konuşmaları ve Yurt Gezileri*, Tifdruk Matbaacılık, İstanbul.

Kocatürk, U. (1973). *Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918- 1938*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara.

Önder, M. (1975). *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, I. Baskı, İş Bankası Kültür Yayınları Atatürk Dizisi: 23, Ankara.

Sürelî Yayınlar

Akşam, (20 Şubat 1935). “Atatürk Dün Ege Vapuru İle Antalya'dan Ayrıldı”, Yıl: 17, S. 5870, s. 2.

Akşam, (9 Mart 1930). “Gazi Hazretleri Dün Şehri Gezdi ve Türk Ocaklarını Ziyaret Etti”, Yıl. 12, S. 4098, s. 1.

Akşam, 13 Mart 1930, “Gazi Hz.”, Yıl. 12, S. 4095, s. 2.

Akşam, (10 Mart 1930). “Gazi Hz. Dün Antalya Civarında Tenezzüh Yaptılar”, Yıl. 12, S. 4098, s. 1.

Akşam, (19 Şubat 1935). “Reisi Cumhur Dün Antalya'yı Şereflendirdi”, Yıl. 17, S. 5869, s. 2.

Akşam, (8 Mart 1930). “Reisi Cumhur Hazretleri Antalya'ya Vasıl Oldu”, Yıl. 12, S. 4097, s. 1.

Akşam, 11 Mart 1930, “Reisi Cumhur Hazretleri Dün Belkıs Harabelerini Ziyaret Etti”, s. 1.

Cumhuriyet, (8 Mart 1930). “Antalyalılar Şevku Sürur İçinde: Gazi Hz'lerine Arzı Tazimat İçin mülhakattan Birçok Heyetler Gelmektedir”, Yıl. 6, S. 2096, s. 1.

Cumhuriyet, (13 Mart 1930). “Gazi Hazretleri Antalya’da Ankara’ya Hareket Buyurdular”, Yıl. 6, S. 2101, s. 1.

Cumhuriyet, (12 Şubat 1931). “Gazi Hazretleri Dün Silifke’ye Hareket Etiler”, Yıl. 7, S. 7433, s. 1.

Cumhuriyet, (12 Mart 1930). “Gazi Hazretleri Eski Asar Üzerinde Tetkikat Yaparak Bir Tarih Yazıyor”, Yıl. 6, S. 2100, s. 1, 3.

Cumhuriyet, (11 Şubat 1931). “Gazi Hz. Dün Antalya’ya Vasıl Oldular”, Yıl. 7, S. 7432, s. 1, 3.

Cumhuriyet, (7 Mart 1930). “Gazi Hz. Dün Isparta’dan Geçerek Antalya’ya Hareket Buyurdular”, Yıl. 6, S. 2095, s. 1.

Cumhuriyet, (9 Mart 1930). “Gazi Hz’nin Seyahatleri”, Yıl. 6, S. 2097, s. 1.

Cumhuriyet, (10 Şubat 1931). “Gazi Hz’nin Seyahatleri Devam Ediyor”, Yıl. 7, S. 7431, s. 1.

Cumhuriyet, (10 Mart 1930). “Gazi’mizin Şefkati: Antalya’da Fakir Bir Çocuğa Nakdi Yardımda Bulundular”, Yıl. 6, S. 2098, s. 1.

Cumhuriyet, (6 Mart 1930). “Reisi Cumhur Hz. Dün Aydın Tariki İle Antalya’ya Hareket Buyurdular”, Yıl. 6, S. 2094, s. 1.

Milliyet, (7 Mart 1930). “Gazi Hazretleri Dün Antalya’ya Vasıl Oldular”, Yıl. 5, S. 1462, s. 1.

Milliyet, 7 Mart 1930, “Gazi Hz. İzmir’den Antalya’ya Hareket Etiler”, Yıl. 5, S. 1461, s. 1.

Türk Akdeniz, (Şubat 1937). “Antalya’da Atatürk Köşkü ve Çocuk Bahçesi”, S. 1, s. 16.

Türk Akdeniz, (Nisan 1938). “Antalya’ımızda Atatürk Günü”, S. 8, s. 1.

Türk Akdeniz, (İlk Teşrin 1938). “Atatürk Balkız’da”, S. 11- 12, s. 11.

Türk Akdeniz, (İkinci Kanun 1941). “Maarif Vekilimiz Antalya’da”, S. 21, s. 3.

Türk Akdeniz, (İlk Teşrin 1938). “Sevgili Atatürk’ümüz Antalya’da”, S. 11- 12, s. 3.

Dijital Kaynaklar

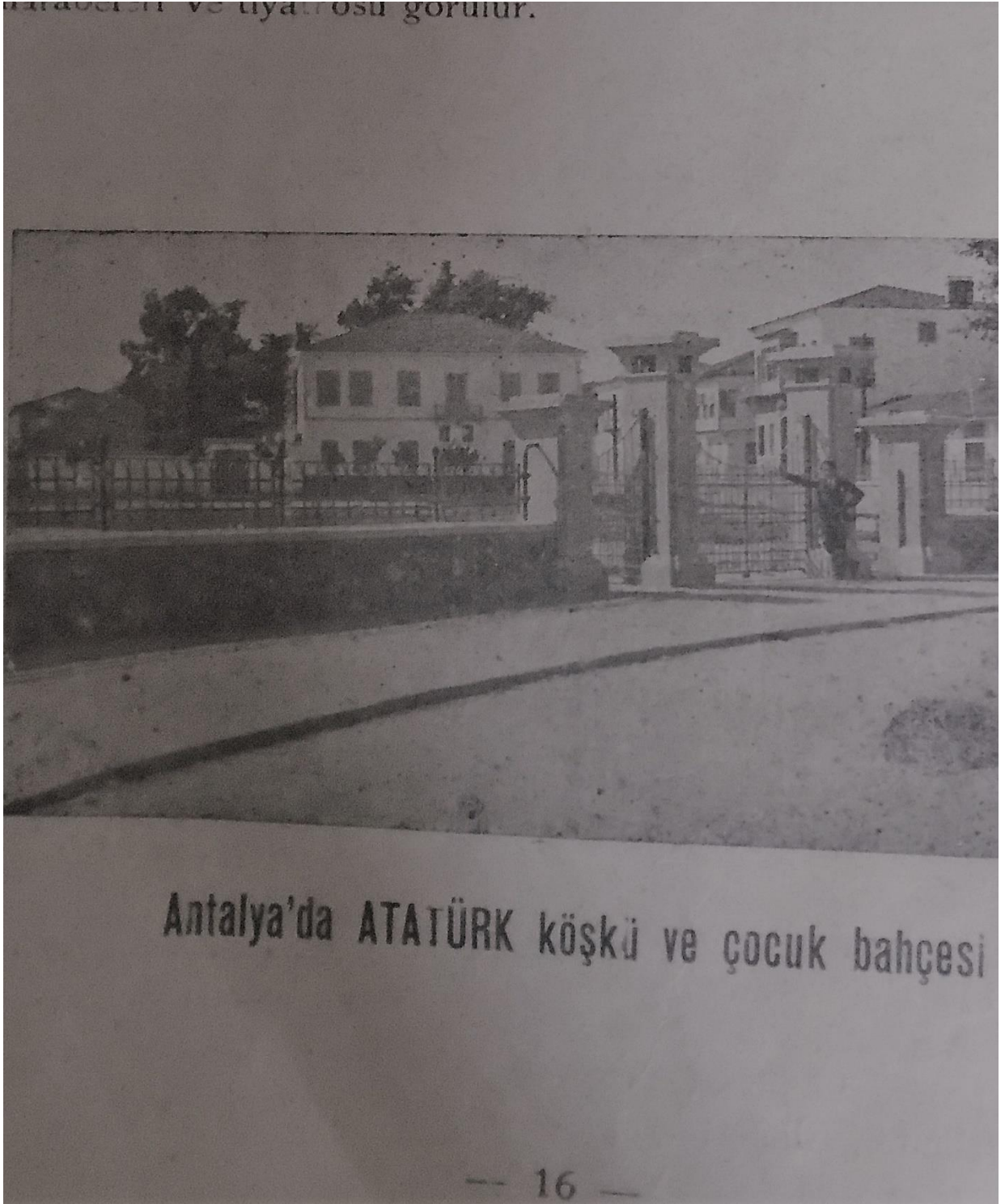
www.antalyakulturturizm.gov.tr

EKLER

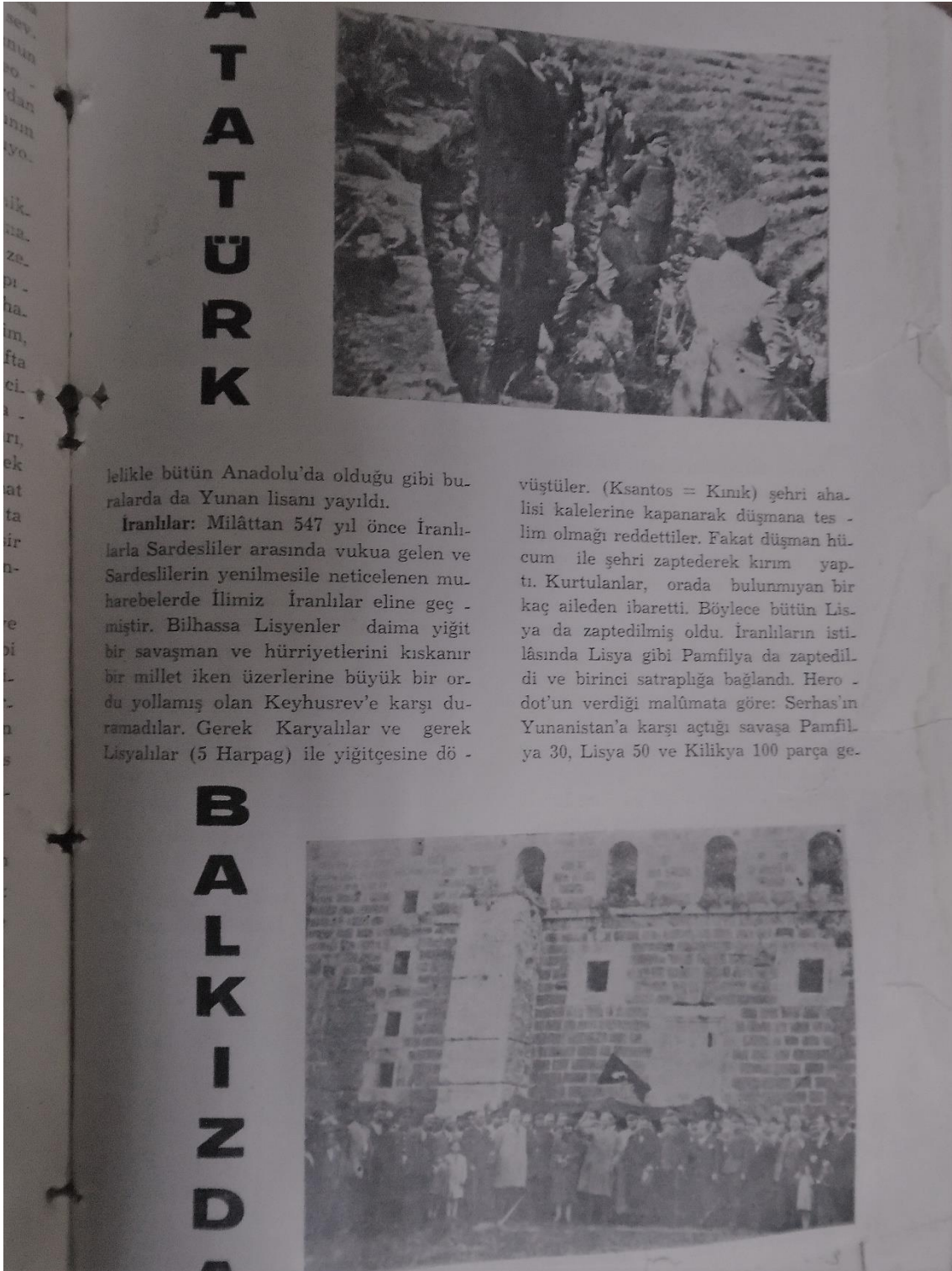
Ek. 1: Atatürk'ün 6 Mart 1930 Antalya Ziyaretinden Bir Resim (Kaynak: Türk Akdeniz, İlk Teşrin 1938: 3)

Ek. 2: Atatürk Köşkü (Kaynak: Türk Akdeniz, Şubat 1937: 16)

Ek. 3: Atatürk'ün Aspendos Antik Şehri ve Amfi Tiyatrosu'nu Ziyareti (Kaynak: Türk Akdeniz, İlk Teşrin 1938: 11)

lelikle bütün Anadolu'da olduğu gibi bu-
ralarda da Yunan lisanı yayıldı.

İranlılar: Milattan 547 yıl önce İranlı-
larla Sardesliler arasında vukua gelen ve
Sardeslilerin yenilmesiyle neticelenen mu-
harebelerde İlimiz İranlılar eline geç-
miştir. Bilhassa Lisyenler daima yiğit
bir savaşman ve hürriyetlerini kıskanır
bir millet iken üzerlerine büyük bir or-
du yollamış olan Keyhusrev'e karşı du-
ramadılar. Gerek Karyalılar ve gerek
Lisyalılar (5 Harpag) ile yiğitçesine dö-

vüştüler. (Ksantos = Kınık) şehri aha-
lisi kalelerine kapanarak düşmana tes-
lim olmağı reddettiler. Fakat düşman hü-
cum ile şehri zaptederek kırım yap-
tı. Kurtulanlar, orada bulunmayan bir
kaç aileden ibaretti. Böylece bütün Lis-
ya da zaptedilmiş oldu. İranlıların isti-
lâsında Lisyâ gibi Pamfilya da zaptedil-
di ve birinci satraplığa bağlandı. Hero-
dot'un verdiği malûmata göre: Serhas'ın
Yunanistan'a karşı açtığı savaşa Pamfil-
ya 30, Lisyâ 50 ve Kilikya 100 parça ge-

**B
A
L
K
I
Z
D**

